

Islandske Vulkanudbrud 1910-1929.

Af

Dr. phil. Niels Nielsen.

Hovedværket om den islandske Vulkanisme i historisk Tid er Thoroddsen: Die Geschichte der isländischen Vulkane. (Videnskabernes Selskabs Skrifter. Naturvidenskabelig og matematisk Afdeling, 8. Række, 9. Bind) København 1925. Manuskriptet til dette Arbejde maa være afsluttet mellem 1910 og 1913 (formentlig 1912), idet Fremstillingen slutter med Redegørelse for Udbruddet i Vatnajökull August 1910. Som det var at vente, har de vulkanske Kræfter i de 19 Aar, som siden er forløbet, fortsat deres Virksomhed, men Beretningerne om Udbruddene er spredt i mange forskellige Smaatryk og Periodica, og en samlet Bearbejdelse af de islandske Vulkanudbrud efter 1910 foreligger ikke. For rent foreløbigt at bøde paa dette Savn har jeg her sammenstillet en kort Oversigt over de enkelte Eruptioner med Henvisninger til Arbejder, hvor fyldigere Oplysninger kan faaes.

- 1913. April. Heklafeltet. To Udbrud.
- 1918. Oktober. Katla.
- 1921. Marts. Askja
- 1922. September. Vatnajökull.
- 1922. December. Askja.
- 1922. Ukendt Tidspunkt. Askja.
- 1924.(?). Ukendt Tidspunkt. Askja.
- 1926. Juni. Askja.
- 1929. Januar(?). Sydøstlige Del af det indre Island.
- 1929. December. Askja(?).

Endvidere haves en Avismeddelelse om et Udbrud i den østlige Del af Indlandet i Juli 1927, men den er ikke senere blevet bekræftet.

Heklafeltet har hvilet fra 1878 og har i den her betragtede Periode haft et Udbrud (1913), eller rettere to samtidige. Virksomheden varede denne Gang en Maanedes Tid og formede sig som typiske Masse-eruptioner af Spaltekarakter. Det nordøstlige Udbrudssted er en Spalte

paa 4—5 km, det sydvestlige er noget kortere. Produktionen af Lava har været ret stor, men der er kun fremkommet ubetydelige Mængder af Løsmateriale. Om disse Udbrud foreligger Beretninger i de islandske Dagblade, hvoraf maa nævnes en fortrinlig Indberetning til Regeringen af Landsfysikus Guðmundur Björnsson. Paa Dansk foreligger en Kronik i Politiken (13.—5.—13) af Eggert Briem, hvori ligeledes findes meget interessante Enkeltheder. Endelig har Carl Küchler i Hettners Geographische Zeitschrift for 1914 offentliggjort en Beretning, der desværre er belastet med ret betydelige formelle og reelle Mangler.

Katlas Udbrud i 1918 var meget stort og formede sig paa omtrent samme Maade som det foregaaende Udbrud i 1860. De for subglaciale Udbrud sædvanlige Fænomener: Jøkelløb, stor Produktion af Aske, livlige Eksplosioner optraadte i stor Stil. Hovedkilden til vor Viden er to smaa Afhandlinger paa Islandsk af Gisli Sveinsson og Guðgeir Jóhansson, og de Beretninger, som er fremkommet i udenlandske Tidsskrifter, er hovedsagelig Referater heraf. (Thoroddsen: Geografisk Tidsskrift Bd. 25. Lacroix: Comptes Acad. Sci. Paris 1920.)

Udbruddet i Vatnajökull 1922 var en subglacial Eruption, der fremkaldte et Løb i Skeiðarjökull. Det er beskrevet af Þorkel Þorkelsson i Timarit V. F. I. Reykjavík 1923.

Forholdene i Askja er for Tiden overmaade interessante. I dette Omraade hvilede den vulkanske Virksomhed fra 1875 til 1921, men efter den Tid er der sket ikke mindre end 6 Udbrud, der dog alle har været ret smaa. Vor Viden herom stammer hovedsagelig fra Guðmundur Bárðarsons Afhandling i Zeitschrift für Vulkanologie 1926, samt fra en Meddelelse af Heinrich Erkes i samme Tidsskrift 1926.

Den islandske Vulkanisme er altsaa stadig særdeles virksom; de sidste 19 Aar har bragt ikke mindre end 10 Udbrud, og hermed er Antallet af kendte Eruptioner fra den historiske Tid steget til 148.